

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΣΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΙΑΙΑ ΓΡΑΠΤΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ Α΄ ΤΕΤΡΑΜΗΝΟΥ 2022-23
Β΄ ΤΑΞΗΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

24 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ Β΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
(Α΄ ΣΕΙΡΑ)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ: Β074

ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ

Ο ΟΔΗΓΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΕΝΤΕΚΑ (11) ΣΕΛΙΔΕΣ

Διονύσιος Σολωμός, «Ο Κρητικός» (απόσπασμα)

4 [21.]

- Εκοίταξε τ' αστέρια, κι εκείνα αναγαλλιάσαν,
 και την αχτινοβόλησαν και δεν την εσκεπάσαν·
 κι από το πέλαο, που πατεί χωρίς να το σουφρώνει,
 κυπαρισσένιο ανάερα τ' ανάστημα σηκώνει,
 5 κι ανεί τσ' αγκάλες μ' έρωτα και με ταπεινοσύνη,
 κι έδειξε πάσαν ομορφιά και πάσαν καλοσύνη.
 Τότε από φως μεσημερνό η νύχτα πλημμυρίζει,
 κι η χτίσις έγινε ναός που ολούθε λαμπυρίζει.
 Τέλος σ' εμέ που βρίσκομουν ομπρός της μες στα ρείθρα,
 10 καταπώς στέκει στο Βοριά η πετροκαλαμίθρα,
 όχι στην κόρη, αλλά σ' εμέ την κεφαλή της κλίνει·
 την κοίταζα ο βαριόμοιρος, μ' εκοίταζε κι εκείνη.
 Έλεγα πως την είχα ιδεί πολύν καιρόν οπίσω,
 καν σε ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο,
 15 κάνε την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου,
 καν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε το γάλα της μητρός μου·
 ήτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι αστοχισμένη,
 που ομπρός μου τώρα μ' όλη της τη δύναμη προβαίνει·
 σαν το νερό που το θωρεί το μάτι ν' αναβρύζει
 20 ξάφνου οχ τα βάθη του βουνού, κι ο ήλιος το στολίζει.
 Βρύση έγινε το μάτι μου κι ομπρός του δεν εθώρα,
 κι έχασα αυτό το θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
 γιατί άκουγα τα μάτια της μέσα στα σωθικά μου,
 που ετρέμαν και δε μ' άφηναν να βγάλω τη μιλιά μου·
 25 όμως αυτοί είναι θεοί, και κατοικούν απ' όπου
 βλέπουνε μες στην άβυσσο και στην καρδιά τ' ανθρώπου,
 κι ένιωθα πως μου διάβαζε καλύτερα το νου μου
 πάρεξ αν ήθελε της πω με θλίψη του χειλιού μου:
 «Κοίτα με μες στα σωθικά, που φύτρωσαν οι πόνοι

 30 Όμως εξεχειλίσανε τα βάθη της καρδιάς μου·
 τ' αδέλφια μου τα δυνατά οι Τούρκοι μού τ' αδράξαν,
 την αδελφή μου ατίμησαν κι αμέσως την εσφάζαν,
 τον γέροντα τον κύρην μου εκάψανε το βράδι
 και την αυγή μού ρίξανε τη μάνα στο πηγάδι.
 35 Στην Κρήτη
 Μακριά 'πό κείθ' εγιόμισα τες φούχτες μου κι εβγήκα.
 Βόηθα, Θεά, το τρυφερό κλωνάρι μόνο να 'χω·
 σε γκρεμό κρέμουμαι βαθύ, κι αυτό βαστώ μονάχο.»

Ερώτηση:

A1. α) Να εντοπίσετε τις τρεις εκδοχές με τις οποίες το ποιητικό υποκείμενο εξηγεί την εμφάνιση της φεγγαροντυμένης και να προσδιορίσετε τι έχει ανάγκη να της πει. (μον. 15)

Ενδεικτική απάντηση:

Οι τρεις εκδοχές 3Χ2 μ. = 6 μ.	Τεκμηρίωση 3Χ1 μ. = 3 μ.
Ιερό πρόσωπο της θρησκείας: η Παναγία, κάποια Αγία το οποίο είδε σε εκκλησία ζωγραφισμένο σε κάποιο εικόνισμα.	«καν σε ναό ζωγραφιστή με θαυμασμό περίσσο» (στίχος 13)
Η ουράνια αγάπη, η μορφή του θείου έρωτα, κάποια εξιδανικευμένη γυναίκα που θα μπορούσε να αποτελεί το αντικείμενο του πόθου του ποιητικού υποκειμένου.	«κάνε την είχε ερωτικά ποιήσει ο λογισμός μου» (στίχος 14)
Η μητρική φιγούρα έτσι όπως αποτυπώθηκε στη μνήμη του από τότε που ήταν μικρός και θήλαζε.	«καν τ' όνειρο, όταν μ' έθρεφε το γάλα της μητρός μου» (στίχος 15)
Όσα της λέει 2Χ2 μ. = 4 μ.	Τεκμηρίωση 2Χ1 μ. = 2 μ.
<u>Τα όσα υπέφερε από τους Τούρκους:</u> Έχασε τα αδέρφια του, ατίμησαν την αδερφή του και σκότωσαν τους γονείς του.	«τ' αδέρφια μου τα δυνατά οι Τούρκοι μού τ' αδράξαν, / την αδελφή μου ατίμησαν κι αμέσως την εσφάξαν, / τον γέροντα τον κύρην μου εκάψανε το βράδι / και την αυγή μου ρίξανε τη μάνα στο πηγάδι.» (στίχοι 31 – 34)
<u>Η επίκλησή του:</u> να προστατεύσει η φεγγαροντυμένη την αγαπημένη του, γιατί είναι το μόνο πρόσωπο που του έχει απομείνει σε αυτή την τόσο δύσκολη στιγμή της ζωής του.	«Βόηθα, Θεά, το τρυφερό κλωνάρι μόνο να 'χω / σε γκρεμό κρέμουμαι βαθύ, κι αυτό βαστώ μονάχο.» (στίχοι 37 – 38)

A1. β) Να εντοπίσετε στο απόσπασμα **δύο (2)** εκφραστικά μέσα με τη χρήση των οποίων ο ποιητής παρουσιάζει τη φεγγαροντυμένη. Να εξηγήσετε τη λειτουργία τους με αναφορές στο απόσπασμα. (μον. 10)

Ενδεικτική απάντηση:

Εκφραστικά μέσα 2Χ3 μ. = 6 μ. (3 μ. = 2 μ. να το ονομάσουν και 1 μ. να αναφέρουν τον στίχο)	Η λειτουργία τους 2Χ2 μ. = 4 μ.
<u>Παρομοίωση:</u> <ul style="list-style-type: none"> • «που ομπρός μου τώρα <u>μ' όλη της τη δύναμη</u> προβαίνει / <u>σαν το νερό που το θωρεί το μάτι ν' αναβλύζει</u>» 	Να εξηγήσουν ότι το ποιητικό υποκείμενο εντυπωσιάζεται τόσο από την παρουσία της φεγγαροντυμένης που σαστίζει, χάνει τη θωριά του, σαν να βλέπει το μάτι του νερό να αναβλύζει.
<u>Μεταφορά:</u> <ul style="list-style-type: none"> • «μνήμη γλυκιά» 	Ο χαρακτηρισμός «γλυκιά» έχει να κάνει με το όμορφο συναίσθημα που του προκαλεί η παρουσία της.
<u>Χρήση επιθέτων:</u> <ul style="list-style-type: none"> • «καν σε ναό <u>ζωγραφιστή</u> με θαυμασμό <u>περίσσο</u>» • «μνήμη <u>παλαιή</u>, <u>γλυκιά</u>» • «<u>θεικό</u> πρόσωπο» 	Τα επίθετα που χρησιμοποιούνται εξυμνούν την ομορφιά της κόρης.
<u>Επανάληψη:</u> <ul style="list-style-type: none"> • «κι έδειξε <u>πάσαν</u> ομορφιά και <u>πάσαν</u> καλοσύνη» 	Να εξηγηθεί η έμφαση με την επανάληψη στην υπέρμετρη εξωτερική και εσωτερική ομορφιά της φεγγαροντυμένης.

Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι, Έγκλημα και τιμωρία (απόσπασμα)

«Όχι Σόνια, δεν είναι αυτό», συνέχισε ξανασηκώνοντας απότομα το κεφάλι του, και σα να 'παιρναν καινούργιο πάλι δρόμο οι σκέψεις του, πράγμα που ξάφνιαζε και τον ίδιο. «Δεν είναι αυτό... Φαντάσου μάλλον... (ναι, καλύτερα να φαντασθείς αυτό) πως είμαι ένας άνθρωπος υπερευαίσθητος, ζηλιάρης, κακός, ταπεινός, εκδικητικός και... ας πούμε, με μια προδιάθεση προς την τρέλα (ας τα πω καλύτερα όλα μαζί. Έχει ήδη γίνει κουβέντα και για τρέλα – το πρόσεξα). Σου είπα τώρα δα πως δεν είχα τα μέσα να μείνω στο πανεπιστήμιο. Το ξέρεις όμως πως θα μπορούσα, ίσως, να συνεχίσω τις σπουδές μου; Η μητέρα μου έστελνε τα λεφτά που χρειαζόνταν γι' αυτό και εγώ θα μπορούσα να βγάλω, δουλεύοντας, τα λεφτά που ήθελα για να ντυθώ, να ποδεθώ και να φάω. Έβγαζα αρκετά με τα μαθήματα, πενήντα καπίκια από τον κάθε μαθητή. Κι ο Ραζουμίχιν εργάζεται. Αλλά μ' έπιασε η κακία και δεν ήθελα να δουλέψω. Ναι, ναι, κακία ήτανε – στην κυριολεξία. Φώλιασα λοιπόν στην γωνιά μου σαν αράχνη. Ήρθες στην τρώγλη μου και την είδες... Το ξέρεις, Σόνια, πως τα χαμηλά ταβάνια και οι στενοί τοίχοι σφίγγουν το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου; Ω! Πόσο τη μισούσα εκείνη την τρώγλη! Ωστόσο, δεν ήθελα να βγω από κει μέσα! Έμενα έτσι επίτηδες. Κλεινόμωνα μέσα ολόκληρες μέρες, δεν ήθελα ούτε να φάω ούτε να δουλέψω, τίποτα – ήμουνα όλο ξαπλωμένος. Αν μου 'φέρνε η Ναστάσια κάτι, το 'τρωγα. Αν δε μου 'φέρνε έμενα θεονήστικος όλη την ημέρα. Δεν ζήταγα τίποτα – απ' την κακία μου. Τη νύχτα

επειδή δεν είχα φως, προτιμούσα να μείνω μέσα στο σκοτάδι ξαπλωμένος, αντί να δουλέψω για ν' αγοράσω ένα κερί. Αντί να μελετάω, πούλησα τα βιβλία μου, ενώ οι σημειώσεις μου και τα τετράδιά μου είχανε πιάσει ένα δάχτυλο σκόνη. Μου άρεσε να μένω ξαπλωμένος και να βυθίζομαι σε σκέψεις. Όλο σκεφτόμουν... Δεν είναι ανάγκη να σου πω τι τανε εκείνες οι περίεργες σκέψεις που άλλαζαν διαρκώς... Τότε μόνο μου πέρασε απ' το μυαλό πως... Όχι, δεν ήτανε τότε! Δεν τα λέω όπως έγιναν. Να, εκείνη την εποχή όλο αναρωτιόμουν: «Γιατί είμαι τόσο βλάκας ώστε, ενώ ξέρω πως οι άλλοι είναι βλάκες, δεν προσπαθώ να είμαι πιο έξυπνος απ' αυτούς;». Ύστερα, Σόνια, παραδέχτηκα πως αν περιμένει κανείς ώσπου να γίνουν όλοι οι άνθρωποι έξυπνοι, θα χρειαστεί να περιμένει πάρα πολύ... Και πιο ύστερα ακόμα, κατάλαβα πως αυτό δε θα γίνει ποτέ, πως οι άνθρωποι δε θ' αλλάξουν, πως δε είναι κανενός δουλειά να τους αλλάξει και δεν αξίζει να χάνεις τον καιρό σου για κάτι τέτοιο. Ναι, έτσι είναι. Είναι νόμος φυσικός να μην αλλάξουν, Σόνια. Έτσι είναι... Και τώρα ξέρω πως όποιος είναι δυνατότερος στο μυαλό και στην ψυχή, αυτός θα είναι και ο αφέντης τους. Όποιος τολμάει πολλά, δικαιώνεται στα μάτια τους. Όποιος τους λογαριάζει λιγότερο, γίνεται νομοθέτης τους και όποιος έχει το περισσότερο θράσος, έχει και την τελευταία λέξη. Έτσι ήτανε και έτσι θα είναι πάντοτε. Μόνο οι τυφλοί δεν το βλέπουν».

Ερώτηση:

A2. α) Ένα χαρακτηριστικό των έργων του Ντοστογιέφσκι είναι η αναλυτική ψυχογράφηση των ηρώων του. Να παρουσιάσετε **πέντε (5)** στοιχεία του τρόπου ζωής του Ρασκόλνικοφ και να εξηγήσετε πώς αυτά τον οδηγούν στον παραλογισμό «Και τώρα ξέρω πως ... έχει και την τελευταία λέξη».
(μον.15)

Ενδεικτική απάντηση:

Πέντε στοιχεία του τρόπου ζωής του 5X1.5 μ. = 7.5 μ.	Τεκμηρίωση 5X1 μ. = 5 μ.
<ol style="list-style-type: none"> 1. Του έστειλε λεφτά η μητέρα του για τις σπουδές του. 2. Θα μπορούσε να κάνει μαθήματα για να έχει χρήματα για ένδυση, υπόδηση και φαγητό. 3. Μένει σε ένα μέρος που το αποκαλεί τρώγλη με χαμηλά ταβάνια και στενούς τοίχους. 4. Κλείνεται στο σπίτι όλη μέρα. 5. Δεν θέλει να δουλέψει. 	<ul style="list-style-type: none"> • «Η μητέρα μου έστειλε τα λεφτά που χρειάζονταν» • «Θα μπορούσα να βγάλω, δουλεύοντας, τα λεφτά που ήθελα για να ντυθώ, να ποδεθώ και να φάω» • «Έβγαζα αρκετά με τα μαθήματα» • «Ήρθες στην τρώγλη μου» • «Τα χαμηλά ταβάνια και οι στενοί τοίχοι σφίγγουν το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου» • «Κλεινόμουνα μέσα ολόκληρες μέρες, δεν ήθελα ούτε να φάω ούτε να δουλέψω, τίποτα -ήμουνα όλο ξαπλωμένος.» • «Φώλιασα λοιπόν στην γωνιά μου» • «Τη νύχτα επειδή δεν είχα φως,

<p>6. Δεν κάνει κάτι για εξασφαλίσει το φαγητό του.</p> <p>7. Έχει σταματήσει το διάβασμα.</p>	<p>προτιμούσα να μείνω μέσα στο σκοτάδι ξαπλωμένος, αντί να δουλέψω για ν' αγοράσω ένα κερί.»</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Αν μου 'φέρνε η Ναστάσια κάτι, το 'τρωγα. Αν δε μου 'φέρνε έμενα θεονήστικος όλη την ημέρα.» • «Αντί να μελετάω, πούλησα τα βιβλία μου, ενώ οι σημειώσεις μου και τα τετράδια μου είχανε πιάσει ένα δάχτυλο σκόνη.»
--	---

Πώς οδηγείται στον παραλογισμό

2.5 μ.

Μένοντας σπíti χωρίς να κάνει κάτι, αναρωτιέται πώς γίνεται να είναι τόσο βλάκας, αφού αντιλαμβάνεται τη βλακεία των γύρω του και δεν κάνει κάτι για να είναι καλύτερος από αυτούς. Σίγουρα οι άλλοι δεν θα αλλάξουν ποτέ. Άρα το μόνο που του μένει είναι να αλλάξει στάση αυτός. Να τολμήσει κάτι που θα τον βγάλει από αυτή τη μιζέρια που ζει. Να έχει αυτός τον έλεγχο και όχι οι άλλοι.

A2. β) Να εντοπίσετε **δύο (2)** χαρακτηριστικά του ρεαλισμού στο κείμενο του Ντοστογιέφσκι. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο απόσπασμα.

(μον.10)

Ενδεικτική απάντηση:

<p>Δύο χαρακτηριστικά του ρεαλισμού 2Χ3 μ. = 6 μ.</p>	<p>Τεκμηρίωση 2Χ2 μ. = 4 μ.</p>
<p>Παρουσίαση ανθρώπινων τύπων συνηθισμένων και καθημερινών, χωρίς τίποτα το ηρωικό.</p>	<p>Ο ήρωας έχοντας διαπράξει ένα έγκλημα προσπαθεί να δικαιολογήσει την πράξη του. Βρίσκεται σε παραλήρημα:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Είμαι ένας άνθρωπος υπερευαίσθητος, ζηλιάρης, κακός, ταπεινός, εκδικητικός και... ας πούμε, με μια προδιάθεση προς την τρέλα...» • «Τότε μόνο μου πέρασε απ' το μυαλό πως... Όχι, δεν ήτανε τότε! Δεν τα λέω όπως έγιναν...»
<p>Λεπτομερής και ακριβής απόδοση της εξωτερικής πραγματικότητας με πιστότητα και αληθοφάνεια.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • «Τα χαμηλά ταβάνια και οι στενοί τοίχοι σφίγγουν το μυαλό και την καρδιά του ανθρώπου» • «Οι σημειώσεις μου και τα τετράδια μου είχανε πιάσει ένα δάχτυλο

	σκόνη»
Επιλογή ενός θέματος από τη σύγχρονη πραγματικότητα: η φτώχεια, το έγκλημα, η παρακμή των αξιών.	<ul style="list-style-type: none"> • «Δεν είχα τα μέσα να μείνω στο πανεπιστήμιο» • «Μ' έπιασε η κακία και δεν ήθελα να δουλέψω» • «Προτιμούσα να μείνω μέσα στο σκοτάδι ξαπλωμένος, αντί να δουλέψω για ν' αγοράσω ένα κερί» • «Όποιος έχει το περισσότερο θράσος, έχει και την τελευταία λέξη»

ΜΕΡΟΣ Β: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΜΕ ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

(50 ΜΟΝΑΔΕΣ)

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, «Το αμάρτημα της μητρός μου» (απόσπασμα)

Άλλην αδελφήν δεν είχομεν παρά μόνον την Αννιώ.

Ήτον η χαϊδεμμένη της μικράς ημών οικογενείας και την ηγαπώμεν όλοι. Αλλ' απ' όλους περισσότερο την ηγάπα η μήτηρ μας. Εις την τράπεζαν την εκάθιζε πάντοτε πλησίον της και από ό,τι είχομεν έδιδε τον καλλίτερον εις εκείνην. Και ενώ ημάς μας ενέδουε χρησιμοποιούσα τα φορέματα του μακαρίτου πατρός μας, διά την Αννιώ ηγόραζε συνήθως νέα.

Ως και εις τα γράμματα δεν την εβίαζεν. Αν ήθελεν, επήγαιεν εις το σχολείον, αν δεν ήθελεν, έμενεν εις την οικίαν. Πράγμα το οποίον εις ημάς διά κανένα λόγον δεν θα επετρέπετο.

Εξαιρέσεις τοιαύται έπρεπε, φυσικώ τω λόγω, να γεννήσουν ζηλοτυπίας βλαβεράς μεταξύ παιδίων, μάλιστα μικρών, όπως ήμεθα και εγώ και οι άλλοι δύο μου αδελφοί, καθ' ήν εποχήν συνέβαινον ταύτα.

Αλλ' ημείς εγνωρίζαμεν, ότι η ενδόμυχος της μητρός ημών στοργή διετέλει αδέκαστος και ίση προς όλα της τα τέκνα. Ήμεθα βέβαιοι, ότι αι εξαιρέσεις εκείναι δεν ήσαν παρά μόνον εξωτερικαί εκδηλώσεις φειστικωτέρας τινός ευνοίας προς το μόνον του οίκου μας κοράσιον. Και όχι μόνον ανειχόμεθα τας προς αυτήν περιποιησεις αγογγύστως, αλλά και συνετελούμεν προς αύξησιν αυτών, όσον ηδυνάμεθα.

Διότι η Αννιώ, εκτός ότι ήτον η μόνη μας αδελφή, ήτο κατά δυστυχίαν ανέκαθεν καχεκτική και φιλάσθενος. Ακόμη και αυτός ο υστερότοκος του οίκου, ο οποίος, ως «κοιλιάρφανος», εδικαιούτο να καρπούται πλέον παντός άλλου τας μητρικάς θωπείας, παρεχώρει τα δικαιώματά του εις την αδελφήν τόσω μάλλον ασμένως, καθόσον η Αννιώ ούτε φιλόπρωτος ούτε υπεροπτική εγίνετο διά τούτο.

Απ' εναντίας ήτο πολύ προσηνής προς ημάς και μας ηγάπα όλους μετά περιπαθείας. Και –πράγμα περίεργον– η προς ημάς τρυφερότης του κορασίου, αντί να ελαττούται προϊούσης

της ασθενείας του, απεναντίας ηύξανεν.

Ενθυμούμαι τους μαύρους και μεγάλους αυτής οφθαλμούς, και τα καμαρωτά και σμιγμένα της οφρύδια, τα οποία εφάινοντο τόσω μάλλον μελανότερα, όσω ωχρότερον εγένετο το πρόσωπόν της. Πρόσωπον εκ φύσεως ρεμβώδες και μελαγχολικόν, επί του οποίου τότε μόνον επεχύνετο γλυκεία τις ιλαρότης, όταν μας έβλεπεν όλους συνηγμένους πλησίον της.

Συνήθως εφύλαττεν υπό το προσκεφάλαιόν της τους καρπούς, ους αι γειτόνισσαι τη έφερον ως αρρωστικόν, και τους εμοίραζεν εις ημάς, επανελθόντας εκ του σχολείου. Αλλά το έκαμνε πάντοτε κρυφά. Διότι η μήτηρ μας εθύμωνε, και δεν έστεργε να καταβροχθίζωμεν ημείς ό,τι επεθύμει να είχε γευθή καν η ασθενής της κόρη.

Εν τούτοις η ασθένεια της Αννίως ολονέν εδεινούτο και ολονέν περισσότερον συνεκεντρούντο περί αυτήν της μητρός μας αι φροντίδες. [...]

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα χρώματα* (απόσπασμα)

Απ' τ' αδέρφια μου ξεχώριζα το Γιώργη· αυτός με καταλάβαινε πριν ανοίξω το στόμα μου και συμφωνούσε πάντα μαζί μου. Ήτανε κάπου δεκαοχτώ μήνες μικρότερός μου. Ευαίσθητο, ντελικάτο παιδί, με κάτι περίεργα μακρουλά, λεπτά δάχτυλα που τα καμαρώνανε τα κορίτσια, γιατί κανένας άλλος δεν τα είχε στο χωριό. (Ολουιών μας τα χέρια ήτανε σκληρά, πετρωμένα από τις βαριές δουλειές και μοιάζανε με ξύλινα). [...]

Τα τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια μου δουλεύανε πάντα περισσότερο απ' όσο αντέχανε· χαράμι ψωμί κανείς δεν έτρωγε. Η Σοφία μας σαν πρωτοπαίδι σήκωσε όλο το βάρος της φαμελιάς· στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ώρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια. Δεν ξέρω αν ποτέ βρήκε τον καιρό να δει σε καθρέφτη πόσο γλυκιά ήτανε – σαν Παναγιά Ελεούσα. Κείνοι που θα μπορούσανε να της το πούνε και να τη σφίξουνε στην αγκαλιά τους, δεν προκάνανε. Δυο άντρες την αγαπήσανε με πάθος και της επεράσανε αρραβώνα· κι οι δυο σκοτωθήκανε· ο ένας στον πόλεμο του 12 κι ο άλλος στον πόλεμο του 14.

Πολλά πικράθηκε τούτη η μεγάλη αδερφή· άτολμη και σεμνή πίστεψε πως τόσο ήτανε το δικό της μερτικό στη χαρά και άλλο δε σήκωσε μάτι να δει άντρα. Είχανε σκιαχτεί και τα παλικάρια του χωριού και δεν τηνε ζυγώνανε. Λέγανε: «Όποιος αγαπήσει τη Σοφία, πεθαίνει· το 'χει το ριζικό της». Έτσι στράγγισε και στέγνωσε και γέρασε η καρδιά της πρόωρα. Τίποτα δε ζητούσε· έδινε ό,τι μπορούσε. Τ' αγόρια μετά τη Σοφία, ο Κώστας, ο Πανάγος κι ο Μιχάλης βαδίζανε στ' αχνάρια του πατέρα. Τα γράμματα δεν τα παίρνανε, όμως κουμαντάρανε τη γη. Είχανε δύναμη και αντοχή βουβαλιού και προκοπή περίσσια. Τούτοι βγάλανε ασπροπρόσωπο τον πατέρα. Σαν ξεπετάχτηκαν και πέσανε με τα μούτρα στη δούλεψη της γης και πιάσαμε και κανένα δυο καλές σοδειές σταφίδα, στα σύκα και στα καπνά και βγάλαμε το χρέος απ' το ένα χτήμα και ξεχρεώσαμε και δεύτερο και τρίτο, ο γερο-Δημητρός ο Αξιώτης, έβαλε στραβά τη φέσα του· γέλασε το αχείλι του, μέρεψε, έβγαινε στρωτή κουβέντα απ' το στόμα του, κι ας ήτανε πάντα συτφός, σφιχτός και κακότροπος. Για να καταλάβετε πώς τα βόλεψε ένας γεροχωριάτης, με παστρικά χέρια, να φτιάξει από το τίποτα μια καλή σερμαγιά, πρέπει να σας ιστορήσω τι σόι ήτανε ο τόπος μας και ποια η ζωή μας στην Τουρκιά πριν ξεσπάσουν οι Βαλκανικοί πόλεμοι το 14.

Ερώτηση:

B1. α) Αφού προσδιορίσετε τον τύπο του αφηγητή και το είδος της εστίασης στα δύο κείμενα, να συγκρίνετε τις συνθήκες ζωής της Αννιώσ και της Σοφίας, που παρουσιάζονται με τη χρήση των δύο πιο πάνω αφηγηματικών τεχνικών. Αναφερθείτε σε **τρία (3)** σημεία των συνθηκών αυτών και τεκμηριώστε με αναφορές στα δύο κείμενα. **(μον. 25)**

Ενδεικτική απάντηση:

Τύπος αφηγητή και Εστίαση 2Χ(2Χ2 μ.) = 4 μ.	Τεκμηρίωση 1 στοιχείο από κάθε κείμενο 2Χ1.5 μ.= 3 μ.
Γ. Βιζυηνός: Ομοδιηγητικός αφηγητής Εσωτερική εστίαση Δ. Σωτηρίου: Ομοδιηγητικός αφηγητής Εσωτερική εστίαση	Γ. Βιζυηνός: «είχομεν», «η μήτηρ μας» κ.λπ. Δ. Σωτηρίου: «αδέρφια μου», «ξεχώριζα», «ανοίξω» κ.λπ.
Οι συνθήκες ζωής των ηρωίδων 2Χ(3Χ2 μ.) = 12 μ.	Τεκμηρίωση 2Χ(3Χ1 μ.) = 6 μ.
Γ. Βιζυηνός – Αννιώ: <ul style="list-style-type: none">• Ήταν η μοναχοκόρη της οικογένειας και είχε την προσοχή και την αγάπη όλων.• Αν ήθελε, πήγαινε στο σχολείο / Αν δεν ήθελε, δεν πήγαινε.	<ul style="list-style-type: none">• «Ήτον η χαϊδεμμένη της μικράς ημών οικογενείας και την ηγαπώμεν όλοι»• «Αλλ' απ' όλους περισσότερον την ηγάπα η μήτηρ μας»• «Αν ήθελεν, επήγαιεν εις το σχολείον, αν δεν ήθελεν, έμενεν εις την οικίαν.»• «Εις την τράπεζαν την εκάθιζε πάντοτε πλησίον της και από ό,τι είχομεν έδιδε τον καλλίτερον εις εκείνην»• «Και ενώ ημάς μας ενέδουε χρησιμοποιούσα τα φορέματα του μακαρίτου πατρός μας, διά την Αννιώ ηγόραζε συνήθως νέα»• «Ως και εις τα γράμματα δεν την εβίαζεν»• «Και όχι μόνον ανειχόμεθα τας προς αυτήν περιποιήσεις αγωγύστως, αλλά και συνετελούμεν προς αύξησιν αυτών, όσον ηδυνάμεθα»• «Ακόμη και αυτός ο υστερότοκος του

<ul style="list-style-type: none"> • Αγαπούσε πάρα πολύ τα αδέρφια της, ήταν πολύ καλή μαζί τους και πολύ δοτική. • Μοίραζε τους καρπούς που φύλαττε στα αδέρφια της. • Ήταν καχεκτική και φιλάσθηνη. <p><u>Δ. Σωτηρίου - Σοφία:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ήταν το πρωτοπαίδι της οικογένειας, σαν δεύτερη μάνα για τα αδέρφια της. • Όλη μέρα δούλευε (στο σπίτι, στα χωράφια) <ul style="list-style-type: none"> • Στην προσωπική της ζωή ήταν άτυχη. Αρραβωνιάστηκε δύο φορές αλλά και οι δύο αρραβωνιαστικοί της σκοτωθήκανε. <ul style="list-style-type: none"> • Έμεινε μόνη της και γέρασε πρόωρα. 	<p>οίκου... παρεχώρει τα δικαιώματά του εις την αδελφήν τόσω μάλλον ασμένως, καθόσον η Αννιώ ούτε φιλόπρωτος ούτε υπεροπτική εγένετο διά τούτο»</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Ήτο πολύ προσηνής προς ημάς και μας ηγάπα όλους μετά περιπαθείας» • «Συνήθως εφύλαττεν υπό το προσκεφάλαιόν της τους καρπούς, ους αι γειτόνισσαι τη έφερον ως αρρωστικόν, και τους εμοίραζεν εις ημάς» • «Ήτο κατά δυστυχίαν ανέκαθεν καχεκτική και φιλάσθηνος» • «Η προς ημάς τρυφερότης του κορασίου, αντί να ελαττούται προϊούσης της ασθενείας του, απεναντίας ηύξανεν» <ul style="list-style-type: none"> • «Η Σοφία μας σαν πρωτοπαίδι σήκωσε όλο το βάρος της φαμελιάς» • «Στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ώρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια.» • «Δεν ξέρω αν ποτέ βρήκε τον καιρό να δει σε καθρέφτη πόσο γλυκιά ήτανε – σαν Παναγιά Ελεούσα.» • «Κείνοι που θα μπορούσανε να της το πούνε και να τη σφίξουνε στην αγκαλιά τους, δεν προκάνανε. Δυο άντρες την αγαπήσανε με πάθος και της επεράσανε αρραβώνα· κι οι δυο σκοτωθήκανε· ο ένας στον πόλεμο του 12 κι ο άλλος στον πόλεμο του 14.» • «Πολλά πικράθηκε τούτη η μεγάλη αδερφή· άτολμη και σεμνή πίστεψε πως τόσο ήτανε το δικό της μερτικό στη χαρά και άλλο δε σήκωσε μάτι να δει άντρα.» • «Είχανε σκιαχτεί και τα παλικάρια του χωριού και δεν τηνε ζυγώνανε. Λέγανε: «Όποιος αγαπήσει τη Σοφία, πεθαίνει· το 'χει το ριζικό της». Έτσι στράγγισε και στέγνωσε και γέρασε η καρδιά της πρόωρα. Τίποτα δε ζητούσε· έδινε ό,τι μπορούσε.»
---	---

B1. β) Να εντοπίσετε **δύο (2)** κοινούς αφηγηματικούς τρόπους με τους οποίους παρουσιάζονται οι μορφές της Αννιώς και της Σοφίας. Στη συνέχεια, να παρουσιάσετε **τρία (3)** γνωρίσματα κάθε μιας από αυτές τις δύο μορφές. Τεκμηριώστε. **(μον. 25)**

Ενδεικτική απάντηση:

Δύο κοινοί αφηγηματικοί τρόποι 2Χ3 μ. = 6 μ.	Τεκμηρίωση 1 στοιχείο από κάθε κείμενο για κάθε αφηγηματικό τρόπο 2Χ(2Χ1 μ.) = 4 μ.
<ul style="list-style-type: none"><li data-bbox="236 589 419 622">• Αφήγηση <li data-bbox="236 1395 443 1429">• Περιγραφή	<p data-bbox="831 589 1010 622"><u>Γ. Βιζυηνός:</u></p> <p data-bbox="831 629 1436 947">π.χ. «Συνήθως εφύλαττεν υπό το προσκεφάλαιόν της τους καρπούς, ους αι γειτόνισσαι τη έφερον ως αρρωστικόν, και τους εμοίραζεν εις ημάς, επανελθόντας εκ του σχολείου. Αλλά το έκαμνε πάντοτε κρυφά. Διότι η μήτηρ μας εθύμωνε, και δεν έστεργε να καταβροχθίζωμεν ημείς ό,τι επεθύμει να είχε γευθή καν η ασθενής της κόρη.</p> <p data-bbox="831 954 1417 1093">Εν τούτοις η ασθένεια της Αννιώς ολονέν εδεινούτο και ολονέν περισσότερον συνεκεντρούντο περί αυτήν της μητρός μας αι φροντίδες.»</p> <p data-bbox="831 1137 1018 1171"><u>Δ. Σωτηρίου:</u></p> <p data-bbox="831 1178 1420 1350">π.χ. «Η Σοφία μας σαν πρωτοπαίδι σήκωσε όλο το βάρος της φαμελιάς· στάθηκε δεύτερη μάνα μας, ώρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια.»</p> <p data-bbox="831 1395 1010 1429"><u>Γ. Βιζυηνός:</u></p> <p data-bbox="831 1435 1412 1794">π.χ. «Ενθυμούμαι τους μαύρους και μεγάλους αυτής οφθαλμούς, και τα καμαρωτά και σμιγμένα της οφρύδια, τα οποία εφαίνοντο τόσω μάλλον μελανότερα, όσω ωχρότερον εγίνετο το πρόσωπόν της. Πρόσωπον εκ φύσεως ρεμβώδες και μελαγχολικόν, επί του οποίου τότε μόνον επεχύνετο γλυκεία τις ιλαρότης, όταν μας έβλεπεν όλους συνηγμένους πλησίον της.»</p> <p data-bbox="831 1839 1018 1872"><u>Δ. Σωτηρίου:</u></p> <p data-bbox="831 1879 1407 1973">π.χ. «Δεν ξέρω αν ποτέ βρήκε τον καιρό να δει σε καθρέφτη πόσο γλυκιά ήτανε – σαν Παναγιά Ελεούσα.»</p>
Γνωρίσματα της κάθε ηρωίδας	Τεκμηρίωση

2Χ(3Χ1.5 μ.) = 9 μ.	2Χ(3Χ1 μ.) = 6 μ.
<p><u>Αννιώ:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Γλυκιά, τρυφερή με τα αδέρφια της, αξιαγάπητη, καλότροπη και ευγενική • Η χαϊδεμένη της οικογένειας • Άτυχη, καχεκτική και φιλάσθενη • Καθόλου υπεροπτική • Με μαύρα μεγάλα μάτια και καμαρωτά σμιγμένα φρύδια • Με γλυκό, ρεμβώδες και μελαγχολικό πρόσωπο <p><u>Σοφία:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Εργατική • Στωργική, δοτική • Γλυκιά • Άτολμη, σεμνή • Άτυχη 	<ul style="list-style-type: none"> • Τους αγαπούσε όλους, τους έδινε τα γλυκά που της έφερναν οι γειτόνισσες «Πολύ προσηνής προς ημάς επεχύνετο γλυκεία τις ιλαρότης, όταν μας έβλεπεν όλους συνηγμένους πλησίον της» • Την περιποιούνταν όλοι, η μητέρα τη φρόντιζε περισσότερο: δεν την πίεζε να πάει σχολείο, της έπαιρνε καινούρια ρούχα. • «Ήτο κατά δυστυχίαν ανέκαθεν καχεκτική και φιλάσθενος.» • «Ούτε φιλόπρωτος ούτε υπεροπτική εγίνετο διά τούτο.» • «Ενθυμούμαι τους μαύρους και μεγάλους αυτής οφθαλμούς, και τα καμαρωτά και σμιγμένα της οφρύδια, τα οποία εφάινοντο τόσω μάλλον μελανότερα, όσω ωχρότερον εγίνετο το πρόσωπόν της.» • «Πρόσωπον εκ φύσεως ρεμβώδες και μελαγχολικόν, επί του οποίου τότε μόνον επεχύνετο γλυκεία τις ιλαρότης, όταν μας έβλεπεν όλους συνηγμένους πλησίον της.» • Έκανε όλες τις δουλειές του σπιτιού. «Ωρες γερτή στη σκαφίδα, στο βελόνι, στη φουφού και στα χωράφια» • Ήταν σαν δεύτερη μάνα τους. «Τίποτα δε ζητούσε· έδινε ό,τι μπορούσε» • «Σαν Παναγιά Ελεούσα» • «Πίστεψε πως τόσο ήτανε το δικό της μερτικό στη χαρά και άλλο δε σήκωσε μάτι να δει άντρα.» • «Δυο άντρες την αγαπήσανε με πάθος και της επεράσανε αρραβώνα· κι οι δυο σκοτωθήκανε.»